

УДК 343.985:343.773

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-2-14-8>

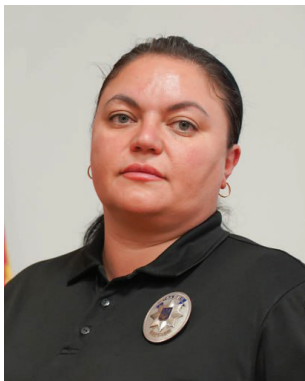

Одерій Олексій Володимирович,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6999-4387>

Дробенко Діна Федорівна,

викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1, підполковник поліції

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9950-6283>

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕЗАКОННОЇ ПОРУБКИ АБО НЕЗАКОННОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ, ЗБУТУ ЛІСУ, ЩО ВЧИНЕНІ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ (ОКРЕМИЙ АСПЕКТ)

Незаконна порубка лісу є проблемою, яка завдає значної шкоди екології, економіці та суспільству. Вона сприяє деградації довкілля, втраті біорізноманіття, зміні клімату та порушенню прав людини. Своєю чергою ефективність досудового розслідування розглядуваних злочинів прямо залежить від якості розробки криміналістичної характеристики, яка є структурним елементом криміналістичної методики розслідування будь-яких злочинів. З огляду на це статтю присвячено аналізу криміналістичної характеристики (її окремих елементів) незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу, що вчинені саме в умовах надзвичайних правових режимів та впливу останніх на її формування.

Ключові слова: злочини проти довкілля, незаконна порубка лісу, досудове розслідування, криміналістична характеристика, надзвичайні правові режими, воєнний стан.

Постановка проблеми. На міжнародному рівні останнім часом висловлюється суттєве занепокоєння щодо збільшення кількості злочинів проти довкілля. Зокрема, у звіті Європейського Парламенту та Ради щодо заміни Директиви про захист довкілля за допомогою кримінального права 2008/99/ЄС вказано, що «... за кілька десятиліть екологічна злочинність стала четвертим за величиною кримінальним сектором у світі, зростаючи в два-три рази швидше, ніж світова економіка, і зараз є такою ж прибутковою, як і торгівля наркотиками. Такі злочини становлять загрозу довкіллю і тому потребують пропорційної, адекватної та ефективної відповіді, що вимагає ефективного трансграничного співробітництва» [1].

Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезональним виконують здебільшого водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспіль-

ства в лісових ресурсах. Усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави. Незаконна порубка лісу є однією з найактуальніших екологічних та економічних проблем сучасності. Неконтрольована вирубка лісових насаджень призводить до деградації лісових екосистем, порушення біорізноманіття, змін клімату, а також завдає значних збитків економіці. Для України проблема незаконної вирубки є досить гострою, оскільки лісові ресурси відіграють важливу роль у формуванні екологічного балансу та забезпеченні сталого розвитку країни. Особливого значення це питання набуває в умовах надзвичайних правових режимів (надалі – НІПР), коли, наприклад, на територіях, де ведуться активні бойові дії, практично відсутня реальна можливість повноцінно протидіяти незаконній діяльності, що передбачена ст. 246 Кри-

мінального кодексу України [18]¹, а при цьому попит на деревину в Україні лише зростає [3]. До того ж на масштаби знищення лісу впливають і наслідки збройної агресії РФ на Україну [4].

Ефективність досудового розслідування розглядуваних злочинів прямо залежить від якості розробки криміналістичної характеристики (надалі – КХ), яка є структурним елементом будь-якої методики розслідування окремих видів злочинів. Значущість її зводиться до того, що вона сприяє більш успішній реалізації службової функції криміналістики, а саме: а) підвищенню рівня навчально-методичної роботи, яку здійснюють у слідчих підрозділах; б) підвищенню якості рекомендацій, які адресовано слідчій практиці; в) розробці методичних рекомендацій щодо виявлення, розкриття певних категорій злочинів та викриття осіб, що їх вчинили [5, с. 95]. А тому цілком правильно зазначає В. А. Журавель, що криміналістична характеристика – це не лізюзя, а реально існуюча й дуже важлива в науково-теоретичному і практичному плані категорія, яка ще повністю не вичерпала свій внутрішній потенціал і тому потребує на подальше розроблення [6, с. 143]. У контексті наведеного з'ясування впливу НПР на певні її елементи (КХ) потребують свого дослідження, що і зумовлює актуальність проблематики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема протидії незаконній порубці лісу була і є актуальною темою для українських науковців. Окремі криміналістичні аспекти розслідування згадуваних злочинів знайшли своє відображення у працях, присвячених методиці розслідування злочинів проти довкілля (С. О. Книженко «Криміналістична характеристика та основні положення розслідування злочинів проти довкілля» (2005) [7], О. В. Одерія «Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля» (2015) [8], О. М. Пилипенко «Основи методики розслідування незаконної порубки лісу» (2018) [9], А. О. Новицького «Особливості розслідування незаконної порубки і контрабанди лісу, вчиненої організованою злочинною групою» (2021) [10], Р. Р. Романенко «Виявлення та розслідування підрозділами Національної поліції України розкрадання лісодеревини» (2021) [11], Д. Є. Федорко «Розслідування незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу в Україні» (2022) [12], у практичному poradnikу «Досудове розслідування незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу» (2023) [13] та ін. У контексті організації саме протидії розкраданню лісодеревини присвятили свою роботу І. А. Федчак, Б. М. Марель (2016) [14], а О. В. Ткаченко – кримінально-правовим та кримінологічним заходам запобігання незаконній порубці або незаконному перевезенню, зберіганню, збуту лісу в Україні [15].

Своєю чергою окремим аспектам кримінального провадження в умовах НПР приділено увагу науковцями: Р. А. Авраменком, С. В. Албулом, А. М. Безноскою, Г. І. Вишнею, К. Д. Волковою, А. Ф. Волобуєвим, І. В. Гловюк, В. М. Григорьевим, Г. О. Гановою, О. В. Каплиною, А. Г. Катковою, Д. О. Ковалем, С. С. Кудіновим, О. В. Лазуковою, М. О. Лисенковим, С. В. Маліковим, А. В. Магіосом, О. О. Мілевським, О. О. Нагорнюком-Данилюком, І. В. Рогатюком, М. В. Савчуком, С. Б. Сергеевим, Г. К. Тетерятник, О. М. Толочком, М. С. Турктою, І. В. Савельєвою, М. С. Цуцкірідзе, І. В. Цюприком, О. Ф. Шкітовим, М. О. Янковим та ін. Серед сучасних

вітчизняних робіт доречно виокремити монографічні дослідження О. В. Лазукової [16] «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення Антитерористичної операції» (Харків, 2018) та Г. К. Тетерятник [17] «Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи» (Одеса, 2021 р.). Разом із тим дослідження питання щодо впливу НПР на формування криміналістичної характеристики залишилося поза увагою.

Метою статті є з'ясування наявності/відсутності факторів, що впливають на формування КХ (окремих її елементів) незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу, що вчинені в умовах НПР.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних та головних завдань кримінального законодавства, визначених у ст. 1 Кримінального кодексу України, є правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам [18].

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» № 2125-ІХ від 15.03.2022 було змінено назву розділу ІХ-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України» [19]. Навіть виходячи з назви зазначеного розділу кримінального процесуального кодексу України, можна констатувати, що законодавець окремо виділяє специфіку кримінальної процесуальної діяльності для таких НПР, як:

1) воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII) [20];

2) надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводиться в Україні чи в окремих її місцевостях у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або у разі спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здо-

¹ За даними Єдиного реєстру судових рішень за період 2023 та 2024 років за ст. 246 КК України було винесено вироків (відповідно): у Донецькій області – 8/3; Харківській – 28/40; Запорізькій – 17/9; Закарпатській – 53/58; Львівській – 53/58 [2].

ров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 р. № 1550-III) [21];

3) антитерористична операція – комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності; район проведення антитерористичної операції – визначені керівництвом антитерористичної операції ділянки місцевості або акваторії, транспортні засоби, будівлі, споруди, приміщення та території чи акваторії, що прилягають до них і в межах яких проводиться зазначена операція (відповідно до ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. № 638-IV) [22];

4) заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України.

Таким чином, наведені правові режими належать до надзвичайних, введення яких зумовлене саме надзвичайними обставинами, має відповідну процедуру, визначений законодавством строк, територію поширення.

Серед факторів, які детермінують особливості кримінального провадження в умовах ННР, виділяють такі: 1) фактори небезпеки; 2) відсутність доступу до окремих територій, на яких здійснюється кримінальне провадження; 3) повне або часткове обмеження функціонування органів державної влади, у т.ч. правоохоронних, судових органів України на територіях вчинення кримінальних правопорушень; 4) особливості правового регулювання не тільки нормами КПК України, але й надзвичайним законодавством, міжнародними нормативно-правовими актами, які активуються за умов ННР; 5) специфічні організаційно-управлінські основи проведення окремих процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень, які залежать не тільки від рішень суб'єктів кримінального процесу, але й від рішень та порядку взаємодії з іншими владними суб'єктами; 6) часткове або повне блокування функціонування окремих процесуальних інститутів та поява нових процесуальних засобів, способів, гарантій кримінального провадження в екстраординарних умовах та ін. [23, с. 5].

З 2014 року в Україні триває збройна агресія російської федерації², яка з 24 лютого 2022 року переросла у повномасштабну, внаслідок чого в країні було введено воєнний стан [27], який періодично подовжується [28], а тому за таких умов постає питання його впливу та інших ННР на формування криміналістичної характеристики злочинів (її окремих елементів), передбачених ст. 246 КК України, що загалом впливає й на побудовані відповідних криміналістичних методик.

² Вже з 14 квітня 2014 року в Україні було введено режим антитерористичної операції (АТО) [24], яка тривала до 30 квітня 2018 року. Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 року «Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях» № 116/2018 АТО була переформатована у широкомасштабну АТО [25]. Крім того, з цієї дати відповідно до ЗУ «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» № 2268-VIII від 18.01.2018 р.» була розпочата операція об'єднаних сил [26].

Натепер наявна значна кількість наукових досліджень, присвячених криміналістичній характеристиці злочинів. На підставі їх аналізу можна виокремити два погляди щодо її поняття та змісту: а) КХ злочинів є системою криміналістично значущих ознак злочинів певного виду, яка розглядається як інформаційна модель, яка слугує побудові і перевірці слідчих версій у розслідуванні конкретних злочинів [29, с. 15; 30, с. 12; 31, с. 178]. Вона «накладається» на конкретний випадок та дозволяє будувати ймовірну його модель, в чому і є її практичне значення; б) виділення кількох рівнів криміналістичної характеристики злочинів – загальну, родову і видову криміналістичну характеристики злочинів [32, с. 20; 33, с. 112–114]. Не торкаючись детального аналізу та дискусії щодо уточнення поняття, змісту та структури розглядуваної категорії, розглянемо окремі аспекти певних елементів КХ незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу в контексті заявленої статті.

Традиційно до моделі КХ входять відомості про такі елементи: 1) предмет посягання; 2) спосіб (механізм) вчинення злочину; 3) обстановка вчинення злочину (час, місце); 4) характеристика особи злочинця; 5) характеристика особи потерпілого; 6) типова слідова картина. Наведений типовий набір криміналістично значущих ознак покликаний забезпечити службову функцію криміналістичної характеристики³. Розглянемо окремі з них.

Предмет посягання – це найрізноманітніші фізичні об'єкти (речі і предмети) органічного і неорганічного походження, що є матеріальним вираженням суспільних відносин [36, с. 420]. В нашому випадку предметом злочину, передбаченого ст. 246 КК України, є дерева та чагарники⁴, які зростають у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, у заповідниках або на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду. Аналіз матеріалів судової та слідчої практики засвідчує, що за мирного часу предметами злочинного посягання зазвичай ставали сосна, смерека, ялина, дуб, акація та ін. Але в період ННР поряд з іншими відомими позитивними функціями слід враховувати той факт, що під час, наприклад, воєнного стану (читай – в умовах війни) значно зростає стратегічне значення лісів (дерев, чагарників) як природного укриття, буферної зони, а також *джерела деревини для військових потреб (укриття, бліндажі, оборонні споруди тощо)* (курсив наш – О. О., Д. Ф.), що може вплинути на мотивацію вчинення розглядуваних злочинів⁵ та інші елементи КХ.

Одним з таких є спосіб вчинення злочину, який розглядають як систему взаємозв'язаних дій суб'єкта (або утримання від них), що вчиняються з певною черговістю, із використанням різноманітних знарядь та засобів і спрямовані на досягнення цілі злочину [38, с. 38]. Його структура є категорією непостійною. Залежно від своєрідності винної поведінки, особливостей ситуацій, що виникають до і після вчинення злочину та інших обставин, вона може бути триланковою (включає дії по підготовці, вчиненню

³ Однак щодо окремих видів кримінальних правопорушень цей набір може видозмінюватися (скорочуватися або розширюватися). Так, у розглядувану криміналістичну категорію злочинів проти довкілля обгрунтовано включають такий елемент, як наслідки [34; 35].

⁴ Деревя – це багаторічні рослини із чітко вираженим твердим стовбуром і гілками, які утворюють крону. Чагарники – багаторічні рослини, які в дорослому стані не мають головного стовбура (стебло чітко виражене лише у перший рік життя), із деревоподібними гілками, що починають рости з поверхні ґрунту. До чагарників слід також відносити і піали – рослини з тонким гнучким стеблом, які не здатні без опори зберігати вертикальне положення [37].

⁵ Такими можуть бути як «патріотичні», «гуманітарні» або виправдані «воєнною необхідністю», так і пов'язані з правовим нігілізмом («війна все спіше»).

та приховуванню злочину), дволанковою (у різних комбінаціях) й одноланковою (характеризує поведінку суб'єкта лише під час вчинення злочину) [39, с. 9]. Але у будь-якому разі безпосередня незаконна порубка завжди пов'язана з активними діями, які спрямовані на повне відокремлення стовбура дерева від кореневої системи шляхом спилування, зрубання, корчування або викопування з подальшим розпилом або розрубанням [9, с. 54]. Проте під час НПР (наприклад, воєнного стану) цей перелік може доповнитися і таким способом, як підлив вибухівкою дерев з подальшим їх розрубанням або розпилом, хоча останній має технологічні ризики, оскільки застрягли від вибухівки в дереві уламки можуть пошкодити (а то й вивести з ладу) засіб розпилу.

Щодо способів приховування, то загалом вони спрямовані на знищення, маскуванню та фальсифікацію інформації (чи її носіїв) про злочин [39, с. 11]. Так, стосовно розглядуваного злочину Д. Є. Федорко та Р. Р. Романенко у своїх роботах такими вважають: підкуп або залякування працівників лісового господарства з метою недопущення перешкоджання злочинній діяльності; підкуп працівників правоохоронних та митних органів задля безпечного транспортування деревини та її вивезення за кордон; виготовлення або отримання фіктивних документів для проведення порубки, транспортування та подальшої легалізації незаконно добутої деревини; незалучення до етапу авантаження та перевезення незаконно добутої деревини осіб, які безпосередньо здійснювали незаконну порубку; маскуванню пеньків, залишених після порубки, мохом, листям, гілками дерев; швидка реалізація або видозмінення незаконно добутої деревини (пов'язано з її розпилом на будівельні матеріали або порубкою на дрова); підпал ділянки, де здійснювалася незаконна порубка [12, с. 70; 11, с. 52–54]. Своєю чергою під час НПР (воєнного стану – у зоні активних бойових дій або найближчих до них територій) цей перелік можна доповнити (уточнити) таким: незаконні порубки можуть здійснюватися під виглядом оборонних або гуманітарних потреб; швидке вивезення деревини головним чином пов'язано через ризики обстрілів. Так, у зв'язку з виконанням завдань за призначенням, пов'язаних із захистом незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України під час воєнного стану, одна з військових частин була передислокована на території Донецької області. Військовослужбовець згадуваної частини сержант «А» під виглядом оборонних потреб у вересні 2023 року між с. Пришиб та с. Сидорове Краматорського району Донецької області, не маючи лісорубного квитка (ордера) та використовуючи заздалегідь приготовлений інструмент (бензопили марки STIHL та АPRO), в порушення Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», здійснив незаконну порубку двох сироростучих дерев породи «Ясень» до ступеня припинення росту шляхом його повного відокремлення від кореня у спосіб спилування, які відразу вивіз на автомобілі марки «КАМАЗ», що належав військовій частині, заповдявши своїми діями Донецькій обласній військовій адміністрації матеріальну шкоду в розмірі 39 973 гривні 32 копійки. Під час досудового розслідування правопорушник пояснив свої дії потребою виконання оборонних завдань [40].

Наведений приклад прямо ілюструє, що: а) злочинець діяв не просто в порушення чинного законодавства, а певним чином «використав» НПР (воєнний стан), виправдовуючись (приховуючи) оборонною необхідністю у потребах деревини, для чого як засобами злочину скористався майном військової частини (вантажним авто та бензопалами); б) серед суб'єктів розглядуваного злочину (як загальних, так і спеціальних [41]) стали фігурувати військовослужбовці, які вчиняють злочин і під час несення служби.

У розвиток та для всебічності дослідження не можна пройти повз питання, пов'язане з вчиненням розглядуваного злочину й на окупованих територіях. З огляду на положення кримінального права в таких випадках слід виходити з того, що: а) відповідно до ч. 1 ст. 6 КК «особи, які вчинили кримінальні правопорушення на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом» [18]; б) випадки знищення або пошкодження лісових масивів та інших об'єктів рослинного світу, що вчиняють російські військові в Україні, підпадають під поняття «інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [18] та підлягають кваліфікації за ст. 438 КК лише у тому разі, якщо доведено, що вони вчинені в контексті та у зв'язку з веденням бойових дій, а також спричинили широку, довгочасну і серйозну шкоду навколишньому природному середовищу⁶. Таким чином, як слушно зауважує В. Г. Хашев, якщо зв'язок з веденням воєнних дій відсутній, то масове знищення рослинного світу підлягає кваліфікації як екоцид за ст. 441 КК, а якщо при цьому масовість знищення таких об'єктів відсутня, то ці діяння можливо кваліфікувати за ст. 245 або ст. 246 КК, але також лише у тих випадках, коли відсутній зв'язок з веденням воєнних дій. У випадку, якщо окремих чи група російських військових знищать або пошкодять об'єкт рослинного світу, але тим самим широкою, довгочасною і серйозною шкодою не буде заподіяно, але є контекстуальний зв'язок із веденням бойових дій, то такі діяння також мають підлягати кваліфікації, залежно від предмета та/або способу впливу на об'єкти рослинного світу (за ст. 245 КК або ст. 246 КК) [42, с. 161].

З криміналістичної точки зору наведено: а) підтверджує про міждисциплінарне значення та (особливо) характер КХ розглядуваних злочинів, а значить необхідність застосування комплексного підходу у дослідженні, оскільки для її формування, розвитку та використання необхідно залучити не тільки криміналістичні знання, а й кримінально-правові, кримінально-процесуальні, кримінологічні та ін.; б) спонукає на теоретичну можливість подальшого дослідження питання щодо формування многорівневої конструкції криміналістичної характеристики розглядуваного злочину (виду, групи, окремого злочину)⁷.

Що стосується детального розгляду інших елементів криміналістичної характеристики в ракурсі поставленої у статті мети, то вони стануть предметом дослідження у подальшому.

Висновки. Злочини вчиняються у певний період часу, який характеризується (серед інших) економічними, географічними та історичними чинниками, до останнього з яких належить і період НПР, котрі детермінуються певними факторами (небезпека; відсутність доступу до окремих територій та ін. (див. текст статті – *О. О., Д. Д.*), що впливають на особливості кримінального провадження, а значить і КХ злочину як структурного елементу будь-якої методики розслідування. У розглянутих нами елементах це знайшло своє відображення у такому.

Дерева, чагарники (предмет посягання) в період НПР (наприклад, воєнного стану) поряд з іншими відомими

⁶ На думку науковців, наведені ознаки є оціночними, а тому є потреба в ініціюванні на міжнародному рівні розробки та нормативного закріплення чітких критеріїв мінімальної шкоди навколишньому природному середовищу, яка даватиме підстави кваліфікувати заповдяння такої шкоди як воєнний злочин за міжнародним гуманітарним правом [42, с. 161].

⁷ У криміналістичній характеристиці злочинів необхідно чітко розмежувати: теоретичну концепцію як основу формування спеціальних методик розслідування злочинів і робочий (прикладний) інструмент розслідування як систему зібраних та узагальнених даних про криміналістично значущі ознаки певного виду (групи) злочинів, які має використовувати слідчий під час кримінального провадження.

позитивними функціями набувають особливого стратегічного значення – як природного укриття, буферної зони, а також джерела деревини для військових потреб (укриття, бліндажі, оборонні споруди тощо), що може вплинути на мотивацію вчинення розглядуваних злочинів та відбивається на інші елементи КХ.

Перелік способів вчинення злочину доповнюється: а) в частині вчинення – підрив вибухівкою дерев з подальшим їх розрубанням або розпилем, хоча останній має технологічні ризики, оскільки застрягли від вибухівки в дереві уламки можуть пошкодити (а то й вивести з ладу) засіб розпилу; б) в частині приховування – незаконні порубки можуть здійснюватися під виглядом оборонних або гуманітарних потреб; швидке вивезення деревини головним чином пов'язане через ризики обстрілів.

Серед суб'єктів (особа злочинця) розглядуваного правопорушення (як загальних, так і спеціальних) стали фігурувати військовослужбовці, які вчиняють злочин і під час несення служби.

Крім того, в теоретичному контексті проведено дослідження: а) підтверджує міждисциплінарне значення та (особливо) характер КХ розглядуваних злочинів, а значить, необхідність застосування комплексного підходу у дослідженні, оскільки для її формування, розвитку та використання необхідно залучити не тільки криміналістичні знання, а й кримінально-правові, кримінально-процесуальні, кримінологічні та ін.; б) спонукає на дослідження питання щодо формування многорівневої конструкції криміналістичної характеристики розглядуваного злочину (виду, групи, окремого злочину).

Список використаних джерел

1. Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the protection of the environment through criminal law and replacing Directive 2008/99/EC. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0087_EN.html
2. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>
3. Попит зростає: за минулий тиждень «Ліси України» продали лісоматеріалів на 658 млн гривень. URL: <https://delo.ua/news/popit-zrostaje-za-minulii-tizden-lisi-ukrayini-prodali-lisomaterialiv-na-658-mln-griven-448287/>
4. Оновлена щотижнева інфографіка розкриває жакливу картину збитків, які завдає доквіллю російська федерація внаслідок своєї збройної агресії. *Державна екологічна інспекція України: офіційний вебпортал*. Повідомлення від 08.04.2024. URL: <https://www.dei.gov.ua/post/2870>
5. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля : монографія. Харків : Діса плюс, 2015. 528 с.
6. Журавель В. А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції : монографія. Харків : Апостіль, 2012. 304 с.
7. Книженко С. О. Криміналістична характеристика та основні положення розслідування екологічних злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2005. 207 с.
8. Одерій О. В. Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2015. 508 с.
9. Пилипенко О. М. Основи методики розслідування незаконної порубки лісу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Северодонецьк, 2018. 199 с.
10. Новицький А. О. Особливості розслідування незаконної порубки і контрабанди лісу, вчиненої організованою злочинною групою : дис. ... д-ра філософ. : 081 «Право». Харків, 2021. 250 с.
11. Романенко Р. Р. Виявлення та розслідування підрозділами Національної поліції України розкрадання лісодеревини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів, 2021. 215 с.
12. Федорко Д. Є. Розслідування незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу в Україні : дис. ... д-ра філософ. : 081 «Право». Київ, 2022. 272 с.
13. Досудове розслідування незаконної порубки або незаконного перевезення, зберігання, збуту лісу : практичні поради / Є. О. Письменський, А. В. Коваленко, О. М. Пилипенко та ін. ; за ред. проф. В. В. Коваленка та проф. Є. О. Письменського. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2023. 204 с.
14. Організація протидії розкраданню лісодеревини підрозділами захисту економіки Національної поліції України : монографія / І. А. Федчак, Б. М. Марець. Львів : ПАЮ, 2016. 200 с.
15. Ткаченко О. В. Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання незаконній порубці або незаконному перевезенню, зберіганню, збуту лісу в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Маріуполь, 2021. 265 с.
16. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : монографія. Харків : Право. 2018. 280 с.
17. Тетерятник Г. К. Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та прагматичні основи : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 500 с.
18. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.05.2025).
19. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав : Закон України від 15.03.2022 р. № 2125-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#Text>
20. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
21. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>
22. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>
23. Гловіук І., Тетерятник Г., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України : науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Електронне видання. Львів–Одеса, 2022. Станом на 25 березня 2022. 31 с.

24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»: Указ Президента України від 14.04.2014 року № 405/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405/2014#Text>
25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 року «Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях»: Указ Президента України від 30.04.2018 р. № 116/ 2018. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1162018-24086>.
26. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 р. № 2268-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text>
27. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>
28. Етапи воєнного стану. Сайт KadrEX. URL: <https://profpressa.com/reference-works/etapi-voennogo-stanu>
29. Волобуєв А. Ф. Проблеми методики розслідування розкрадань майна в сфері підприємництва: монографія Харків: Ун-т внутр. справ, 2000. 336 с.
30. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: монографія / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2006. 624 с.
31. Одерій О. В. Криміналістична характеристика злочинів проти довкілля: загальні положення. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2012. № 3 (50). С. 173–179.
32. Старушкевич А. В. Криміналістична характеристика злочинів: навчальний посібник. Київ: НТВ «Правник»-НАВСУ, 1997. 41 с.
33. Весельський В. Криміналістична характеристика злочинів. *Право України*. 2001. № 5. С. 112–114.
34. Одерій О. В. Наслідки як елемент криміналістичної характеристики злочинів проти довкілля. *Теорія і практика судової експертизи і криміналістики*. 2013. Вип. 13. С. 53–61.
35. Одерій О. В. Розслідування злочинів проти довкілля: криміналістична характеристика наслідків. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2014. № 4 (51). С. 145–150.
36. Салтєвський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник. Київ: Кондор, 2005. 588 с.
37. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2 вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
38. Гора І. Поняття «спосіб вчинення злочину» та його значення в розкритті та розслідуванні. 2012. С. 35–38. URL: <http://www.legeasviata.in.ua/archive/2012/9/08.pdf>
39. Даньшин М. В. Класифікація способів приховування злочинів у криміналістиці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2000. 19 с.
40. Судова справа 243/6914/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115947024>
41. ДБР повідомило про підозру ексочільникам військового лігоспу з Дніпропетровщини, які роками допускали незаконну вирубку лісу. Сайт ДБР. URL: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-povidomilo-pro-pidozru-eksochilnikam-vijskovogo-ligospu-z-dnipropetrovshhini-yaki-rokami-dopuskali-nezakonnu-virubku-lisu>
42. Хашев В.Г. Проблемні питання кваліфікації випадків знищення або пошкодження лісових масивів та інших об'єктів рослинного світу, що вчиняють російські військові в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2024. Вип. 83: ч. 3. С. 156–162.

References

1. Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the protection of the environment through criminal law and replacing Directive 2008/99/EC. Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0087_EN.html [in English].
2. Yedynny derzhavnyy reestr sudovykh rishen' [Unified State Register of Court Decisions]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/> [in Ukrainian].
3. Popyt zrostaє: za mynulu tyzhden' "Lisy Ukrayiny" prodaly lisomaterialiv na 658 mln hryven' [Demand is growing: last week, "Forests of Ukraine" sold timber worth 658 million hryvnias]. Retrieved from: <https://delo.ua/news/popit-zrostaє-za-minulii-tizden-lisi-ukrayini-prodali-lisomaterialiv-na-658-mln-griven-448287/> [in Ukrainian].
4. Onovlena shchotyzhneva infografika rozkryvaye chudovu kartynu zbytkiv, yaki zavdaye dovkillyu rosiys'ka federatsiya vnaslidok svoeyei zbroynoyi ahresiyi [Updated weekly infographic reveals a horrific picture of the damage the Russian Federation is causing to the environment as a result of its armed aggression]. *Derzhavna ekolohichna inspektsiya Ukrayiny: ofitsiyyny vebportal*. Povidomlennya vid 08.04.2024. Retrieved from: <https://www.dei.gov.ua/post/2870>. [in Ukrainian].
5. Oderiy, O. V. (2015). *Teoriya ta praktyka rozsliduvannya zlochyniv proty dovkillya [Theory and practice of investigating environmental crimes]*: monohrafiya. Kharkiv: Disa plyus [in Ukrainian].
6. Zhuravel', V. O. (2012). *Kryminalistychni metodyky: suchasni naukovi kontseptsiyi [Forensic Methods: Modern Scientific Concepts]*: monohrafiya. Kharkiv: Apostil [in Ukrainian].
7. Knyzhenko, S. O. (2005). *Kryminalistychna kharakterystyka ta osnovni polozhennya rozsliduvannya ekolohichnykh zlochyniv [Forensic characteristics and basic provisions of the investigation of environmental crimes]*. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
8. Oderiy, O. V. (2015). *Problemy teorii ta praktyky rozsliduvannya zlochyniv proty dovkillya [Problems of theory and practice of investigating crimes against the environment]*. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
9. Pylypenko, O. M. (2018). *Osnovy metodyky rozsliduvannya nezakonnuyi porubky lisu [Basics of the methodology for investigating illegal logging]*. *Candidate's thesis*. Syevyeronets'k [in Ukrainian].
10. Novyts'kyu, O. O. (2021). *Osoblyvosti rozsliduvannya nezakonnuyi porubky ta kontrabandi lisu, vchynenoyi orhanizovanoju zlochynnoju hrupoyu [Peculiarities of the investigation of illegal logging and timber smuggling committed by an organized criminal group]*: dys. ... d-ra filosof.: 081 "Pravo". Kharkiv [in Ukrainian].

11. Romanenko, R. R. (2021). Vyyavlennya ta rozsliduvannya pidrozdilamy Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny rozkradannya lisoderevyny [Detection and investigation of timber theft by units of the National Police of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Lviv [in Ukrainian].
12. Fedorko, D. Ye. (2022). Rozsliduvannya nezakonnnoi porubky abo nezakonnogo perevezennya, zberihannya, zbutu lisu v Ukrayini [Investigation of illegal logging or illegal transportation, storage, and sale of forest in Ukraine]: dys. ... d-ra filosof.: 081 "Pravo". Kyiv [in Ukrainian].
13. Dosudove rozsliduvannya nezakonnnoi porubky abo nezakonnogo perevezennya, zberihannya, zbutu lisu (2023). [Pre-trial investigation of illegal logging or illegal transportation, storage, or sale of forest]: prakt. porad. / Ye. O. Pysmenskyi, A. V. Kovalenko, O. M. Pylypenko ta in.; za red. prof. V. V. Kovalenka ta prof. Ye. O. Pysmenskoho. Ivano-Frankivsk : Suprun V.P. [in Ukrainian].
14. Orhanizatsiya protydyi rozkradannyu lisoderevyny pidrozdilamy zakhystu ekonomiky Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny (2016). [Organization of counteraction to timber theft by economic protection units of the National Police of Ukraine]: monohrafiya / I. A. Fedchak, B. M. Marets'. Lviv: PAYU [in Ukrainian].
15. Tkachenko, O. V. (2021). Kryminal'no-pravovi ta kryminolohichni zakhody shchodo zapobihannya nezakonnii porubtsi abo nezakonnomu perevezennyu, zberihannyu, zbutu lisu v Ukrayini [Criminal law and criminological measures to prevent illegal logging or illegal transportation, storage, and sale of forest in Ukraine]. *Candidate's thesis*. Mariupol [in Ukrainian].
16. Lazukova, O. V. (2018). *Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannya v umovakh voyennoho, nadzvychaynoho stanu abo v rayoni provedennya antyterorystychnoi operatsiyi [Special regime of pre-trial investigation in conditions of war, state of emergency or in the area of anti-terrorist operation]*: monohrafiya. Kharkiv : Pravo [in Ukrainian].
17. Teteryatnyk, H. K. (2021). *Kryminal'ne provadzheniya v umovakh nadzvychaynykh pravovykh rezhymiv: teoretyko-metodolohichni ta prakseolohichni osnovy [Criminal proceedings under emergency legal regimes: theoretical, methodological and praxeological foundations]*: monohrafiya. Odesa: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka» [in Ukrainian].
18. Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny vid 5 kvitnya 2001 r. [Criminal Code of Ukraine of April 5, 2001] (2001). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (data zvernennya: 01.05.2025) [in Ukrainian].
19. Pro vnesennya zmin do Kryminal'noho protsesual'noho kodeksu Ukrayiny shchodo poryadku skasuvannya zapobizhnoho zakhodu dlya prokhodzhennya viys'kovoyi sluzhby za pryzvyvom pid chas mobilizatsiyi, na osoblyvyi period abo zminy yoho z inshykh pidstav [On amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the procedure for canceling a preventive measure for military service upon conscription during mobilization, for a special period or its change on other grounds]: Zakon Ukrayiny vid 15.03.2022 № 2125-IX. (2022). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#Text> [in Ukrainian].
20. Pro pravovy rezhym voyennoho stanu [On the legal regime of martial law]: Zakon Ukrayiny vid 12.05.2015 r. № 389-VIII (2015). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
21. Pro pravovy rezhym nadzvychaynoho stanu [On the legal regime of the state of emergency]: Zakon Ukrayiny vid 16.03.2000 r. № 1550-III (2000). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> [in Ukrainian].
22. Pro borot'bu z teroryzmom [On Combating Terrorism]: Zakon Ukrayiny vid 20.03.2003 r. № 638-IV (2003). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> [in Ukrainian].
23. Hlovyuk, I., Teteryatnyk, H., Rohal's'ka, V., & Zavtur, V. (2022). Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannya, sudovoho rozhlyadu v umovakh voyennoho, chrezvychaynoho stanu abo v rayoni provedennya antyterorystychnoi operatsiyi chy zakhodiv iz zabezpechennya natsional'noyi bezpeky i oborony, vidsichi ta strymuvannya zbroynoyi ahresiyi Rosiys'koyi Federatsiyi ta/abo inshykh derzhav proty Ukrayiny [Special regime of pre-trial investigation, trial in conditions of war, state of emergency or in the area of conducting an anti-terrorist operation or measures to ensure national security and defense, repel and deter armed aggression of the Russian Federation and/or other states against Ukraine]. *Elektronne vydannya*. L'viv–Odesa [in Ukrainian].
24. Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 13 kvitnya 2014 roku «Pro nevidkladni zakhody shchodo podolannya terorystychnoyi zahrozy ta zberezhennya terytorial'noyi tsilisnosti Ukrayiny» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of April 13, 2014 “On urgent measures to overcome the terrorist threat and preserve the territorial integrity of Ukraine”]: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 14.04.2014 roku № 405/2014 (2014). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
25. Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 30 kvitnya 2018 roku «Pro shyrokomasshtabnu antyterorystychnu operatsiyu v Donets'kiy ta Luhans'kiy oblastiakh [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of April 30, 2018 “On a large-scale anti-terrorist operation in Donetsk and Luhansk regions]: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 30.04.2018 r. № 116/2018. (2018). Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/1162018-24086> [in Ukrainian].
26. Pro osoblyvosti derzhavnoyi polityky shchodo zabezpechennya derzhavnogo suverenitetu Ukrayiny na tymchasovo okupovanykh terytoriyakh v Donets'kiy ta Luhans'kiy oblastiakh [On the peculiarities of the state policy to ensure the state sovereignty of Ukraine in the temporarily occupied territories in the Donetsk and Luhansk regions]: Zakon Ukrayiny vid 18.01.2018 r. № 2268-VIII (2018). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text> [in Ukrainian].
27. Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukrayini [On the introduction of martial law in Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 24.02.2022 r. № 64/2022. (2022). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> [in Ukrainian].
28. Etapy voyennoho stanu [Stages of martial law]. Sayt KadrEX. Retrieved from: <https://profpressa.com/reference-works/etapi-voiennoho-stanu> [in Ukrainian].
29. Volobuyev, O. F. (2000). *Problemy metodyky rozsliduvannya rozkradan' mayna u sferi pidpryyemnytstva [Problems of the methodology for investigating property theft in the business sector]*: monohrafiya. Kharkiv: Un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
30. Rozsliduvannya zlochniv u sferi hospodars'koyi diyal'nosti: okremi kryminalistychni metodyky (2006). [Investigation of crimes in the field of economic activity: individual forensic methods]: monohrafiya / V. Yu. Shepit'ko, V. O. Konovalova, V. A. Zhuravel' ta in.; za red. V. Yu. Shepit'ka. Kharkiv : Pravo [in Ukrainian].
31. Oderiy, O. V. (2012). Kryminalistychna kharakterystyka zlochniv proty dovkillya: zahal'ni polozhennya [Forensic characteristics of crimes against the environment: general provisions]. *Problemy pravoznavstva ta pravookhoronnoyi diyal'nosti*. № 3 (50). S. 173–179 [in Ukrainian].

32. Starushkevych, A. V. (1997). *Kryminalistychna kharakterystyka zlochyniv [Forensic characteristics of crimes]: navchalnyy posibnyk*. Kyiv : NTV "Pravnyk"-NAVSU [in Ukrainian].
33. Vesel's'kyy, V. (2001). Kryminalistychna kharakterystyka zlochyniv [Forensic characteristics of crimes]. *Pravo Ukrayiny*. № 5, S. 112–114 [in Ukrainian].
34. Oderiy, O. V. (2013). Naslidky yak element kryminalistychnoyi kharakterystyky zlochyniv proty dovkillya [Consequences as an element of the forensic characterization of crimes against the environment]. *Teoriya ta praktyka sudovoyi ekspertyzy ta kryminalistyky*. Vip. 13. S. 53–61 [in Ukrainian].
35. Oderiy, O. V. (2014). Rozsliduvannya zlochyniv proty dovkillya: kryminalistychna kharakterystyka naslidkiv [Investigation of environmental crimes: forensic characterization of consequences]. *Problemy pravoznavstva ta pravookhoronnoyi diyal'nosti*. № 4 (51). S. 145–150 [in Ukrainian].
36. Saltevs'kyy, M. V. (2005). *Kryminalistyka (u suchasnomu vykladi) [Forensic science (in modern terms)]: pidruchnyk*. Kyiv : Kondor, 2005 [in Ukrainian].
37. Naukovo-praktychnyy komentar Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny (2018). [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine] / za zah. red. O. M. Dzhuzhi, O. V. Savchenka, V. V. Chernyeya. 2 vyd., pererob. i dop. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
38. Hora, I. (2012). Ponyattya «sposib vchynennya zlochynu» ta yoho znachennya u rozkrytti ta rozsliduvanni [The concept of the method of committing a crime and its importance in detection and investigation]. S. 35–38 [in Ukrainian].
39. Dan'shyn, M. V. (2000). Klasyfikatsiya sposobiv pokhovannya zlochyniv u kryminalistytsi [Classification of methods of concealing crimes in forensics]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
40. Sudova sprava 243/6914/23 [Court case 243/6914/23]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115947024> [in Ukrainian].
41. DBR povidomylo pro pidozru eksochil'nykam viys'kovoho lishospu z Dnipropetrovshchyny, yaki protyahom rokiv dopuskaly nezakonnu vyrubku lisu [The State Bureau of Investigation reported suspicions to the former heads of a military forestry enterprise from the Dnipropetrovsk region, who for years allowed illegal logging]. Sayt DBR. Retrieved from: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-povidomilo-pro-pidozru-eksochilnikam-vijskovogo-lisgospu-z-dnipropetrovshhini-yaki-rokami-dopuskali-nezakonnu-vyrubku-lisu> [in Ukrainian].
42. Khashev, V. H. (2024). Problemni pytannya kvalifikatsiyi vypadkiv znyschennya chy poshkodzhennya lisovykh masyviv ta inshykh ob'ektiv roslynnoho svitu, shcho vchynayut' rosiys'ki viys'kovi v Ukrayini [Problematic issues of qualification of cases of destruction or damage to forest areas and other objects of the plant world committed by the Russian military in Ukraine]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu, Seriya PRAVO*. Vyp. 83: ch. 3, S. 156–162 [in Ukrainian].

Oderiy Oleksiy,

Doctor of Law, Professor,

Professor at the Department of Criminal Procedure and Criminalistics Faculty No. 1

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6999-4387>

Drobenko Dina,

Lecturer at the Department of Criminal Procedure and Criminalistics Faculty No. 1,

Police Lieutenant Colonel

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9950-6283>

FORENSIC CHARACTERIZATION OF ILLEGAL LOGGING OR ILLEGAL TRANSPORTATION, STORAGE, AND SALE OF FORESTS COMMITTED UNDER EMERGENCY LEGAL REGIMES (A SEPARATE ASPECT)

Illegal logging is a problem that causes significant damage to the environment, economy and society. It contributes to environmental degradation, loss of biodiversity, climate change, and human rights violations. In turn, the effectiveness of the pre-trial investigation of the crimes in question directly depends on the quality of the development of a forensic characterization, which is a structural element of the forensic methodology for investigating any crime. With this in mind, the article analyzes the forensic characterization (its individual elements) of illegal logging or illegal transportation, storage, and sale of forests committed under the conditions of emergency legal regimes and the impact of the latter on its formation.

Thus, the study found that trees and shrubs (as an object of encroachment) during the period of emergency legal regimes, along with other known positive functions, acquire special strategic importance – as a natural shelter, buffer zone, and a source of wood for military needs (shelters, dugouts, defensive structures, etc.), which may affect the motivation for committing the crimes in question and affects other elements of forensic characteristics.

In addition, the list of methods of committing the crime is supplemented by: a) in terms of committing – blowing up trees with explosives and then cutting or sawing them, although the latter has technological risks, as fragments stuck in the tree from explosives can damage (or even disable) the sawing tool; b) in terms of concealment – illegal felling can be carried out under the guise of defense or humanitarian needs; rapid removal of wood is mainly due to the risk of shelling.

Key words: crimes against the environment, illegal logging, pre-trial investigation, forensic characterization, emergency legal regimes, martial law.